

118
HIZTEGI BATUA
agi – ahozuri¹

agi denez* e. **agidanez**.

agi zenez* e. **agidanean, agidanez**.

agian adlag. 1 'beharbada, apika'. 2 *Ipar*. 'oxala': *agian luzaz biziko dira elkarrekin*.

agiandu* e. **agiantzatu**.

agiantza iz. *Lap.* eta *BNaf*. 'desira (normalean ona)': *Eguberriko agiantzak*.

agiantzatu, **agiantza**(tu), **agiantzaten**. *du* ad. *Lap.* eta *BNaf*. 'desiratu (zerbitu ona)'.

agidanean adlag. 'dirudienez, antza denez'.

agidanez adlag. 'agidanean'.

agilando iz. *Heg. Beh.* h. **gabonsari**.

aginde* e. **agindu**.

agindu 1 iz.

(-en) **agindu**(eta)ra

agindu-emaile

agindu(eta)ra **egon/jarri**

agindu 2, **agin**, **agintzen**. *du* ad.

aginduka adlag.: *goizean goiz hasten zen deiadarka eta aginduka*.

agindupe iz. (batez ere leku-denborazko kasuetan erabilia; inoiz "agindupe oso-osoa" gisako hedatueta ere bai).

agindupean

agindupera

agindupetik

agindupeko iz.: *bere zerbitzari eta agindupeko guztiak bidera irten zitzaizkion*.

aginduzko izlag. 1 'nahitaez bete beharrekoa': *aginduzko araua; aginduzko proba*. 2 'hitz emandakoa'.

aginean 'zorian': *hil aginean (egon); ito aginean*.

agirik *g.er.* h. **aginean**.

aginpean* e. **agindupean**.

aginpeko* e. **agindupeko**.

aginpide

agintaldi

agintarau* e. **agindu**.

agintarazi, **agintaraz**, **agintarazten**. *dio* ad.

agintari

agintaritza

aginte

aginte(-)makila

agintebide* e. **aginpide**, **eskumen**.

agintedun

agintekera* e. **agintera**.

agintekeria

agintepide* e. **aginpide**, **eskumen**.

agintera iz. *Gram*.

¹ Arau honet osatu eta eguneratu egiten du 44. Arauan argitaratutako Hiztegi Batuko zerrenda, **agi - ahozuri** tarteko hitzei dagokienez. Arau berria da, beraz, kontuan hartzekoa.

- aginterri** iz. *g.er.* 'erreinua, erresuma, estatua'.
agintza iz. h. **agintzari**, **promes**.
agintzaile
agintzari
agintze iz. 1 'agintea'. 2 'agindua'.
 agira egin* e. **agiraka egin**.
agiraka adlag. *Batez ere Bizk.*
agiraka egin
agirakaldi
agirakari iz. *Batez ere Bizk.*
agirakatu, **agiraka(tu)**, **agirakutzen**. *du* ad. *g.er.* h. **agiraka egin**.
agiri iz. 'dokumentua, izkribua, adierazpena'.
 agirika* e. **agiraka**.
 agiriko* e. **ageriko**.
agiritegi iz. 'artxiboa'.
agirizain iz. 'artxibozaina'.
agitu, **agi**, **agitzen**. *da* ad. 'gertatu'.
aglomeratu *Tekn.* 1 *da* ad. 2 izond.
aglutinatu, **aglutina**, **aglutinatzen**. *du* ad.
aglutinazio iz. *Gram.*
agnostiko izond. eta iz.
agnostizismo
ago! Interj. 'abereekin erabiltzen den agindu hitza'.
agoa iz. 'sutegian urtutako burdin zatia'.
 agoazil* e. **aguazil** (*Herr.*, bestela **udaltzain**).
agoilatu, **agoila**, **agoilatzen**. *du* ad. *Ipar.* 'upelaren edukia urritu ahala, osatzea'.
agondu, **agon**, **agontzen**. *da* ad. 'etzanda dagoenak gorputzaren goiko erdia jaso, eserita gelditzeko (ohean) eseri'.
agonia
agoniako iz. 'norbait hil dela adierazten duen kanpai-joaldia'.
agoñu iz. *Zub.* 'kemena, adorea'.
agor 1 izond.: *iturri agorra*. 2 iz. 'lehortea'. 3 h. **irail**.
agorra egin *g.er.* '(putzua) hustu, urik gabe utzi'.
agorrean adlag. *g.er.:* *agorrean lanean aritu* (ezer jan gabe).
agorkor
agor(-)liho iz. 'irailaren azken aldean eraiten den liho mota'.
agorraldi iz. *Sin.* **agorte**.
agorrrarazi, **agorraz**, **agorrazazten**. *du* ad.
agorrreria iz. *g.er.* 'agortea, gabezia'.
agorrezin izond. 'ezin agortuzkoa'.
agorrril iz. h. **abuztu**.
agorrola
agortasun
agorte iz. *Sin.* **agorraldi**.
agortu, **agor(tu)**, **agortzen**. *daldu* ad.
ezin agortuzko
agortzaile
agot
 agotz* e. **ahotz**.
 agrabiatu* e. **iraindu**, **laidotu**, **etab**.
 agrabio* e. **irain**, **laido**.
agradagarri izond. *Ipar.*
agradatu, **agrada**, **agradatzen**. *dalzaio* ad. *Ipar.:* *Jainkoari agradatzen zitzaion tenplua; hartaz agradatu zen*.
 agramondar* e. **agaramontar**.
 agramontar* e. **agaramontar**.
 agramontes* e. **agaramontar**.

agregatu iz. *Tekn.*: *agregatu kimikoak.*

agronomia

agronomo iz. eta izond.

aguakate* e. **ahuakate.**

aguantatu, **aguanta**, **aguantatzen**. *du ad. Heg. Herr.* 'iraun, eraman, jasan, eutsi'.

aguardient iz. *Ipar.* 'pattarra'.

aguazil iz. *Herr.*

agudezia iz. *Batez ere Ipar. Zah.* 'agudotasuna, trebetasuna'.

agudo 1 adlag. 'laster'. 2 izond. *Ipar.* 'trebea'.

agudotasun

agudotu, **agudo(tu)**, **agudotzen**. *da/du ad.* 1 'agudoago, lasterrago gertatu'. 2 *Ipar.* 'trebatu'.

agur 1 (diosal hitza): *entzuleok, agur!* 2 iz. 'agurtzea': *bere agurra helarazi digu errektoreak.*

agur egin

agur esan

agur on iz. *Zah. g.er.* 'gurtza, jaurespena'.

agure (hitz markatua da, gutxiespen balioa du eskuarki, eta ezin erabil daiteke *adineko*-ren sinonimo oso balitz bezala).

agure-atso* e. **atso-agureak.**

aguretasun

aguretu, **agure(tu)**, **aguretzen**. *da/du ad.*

aguretxo iz. 'agure-ren txikigarria'.

agurgarri

agurgarritasun

agurka

agurkatu, **agurka(tu)**, **agurkatzen**. *du ad.* 'agurtu, agur egin'.

agurmaria *Sin.* **abemaria.**

aguro* e. **agudo.**

agurtu, **agur(tu)**, **agurtzen**. *du ad.*

agurtza iz. 1 'gurtza'. 2 *g.er.* 'arrosarioa'.

agurtzaile iz. *g.er.*

agustindar

ahabia iz. *Vaccinium myrtillus.*

ahago iz. *Rumex patientia.*

ahagorri iz. *g.er.* h. **ahago.**

ahagozo* e. **ahogozo.**

ahaide

Ahaide Nagusi *pl.*

ahaidego iz. 'ahaidetasuna'.

ahaideria iz. 'senitartea, ahaideen multzoa'.

ahaidetasun

ahaidetu, **ahaide(tu)**, **ahaidetzen**. *da/du ad.* 'ahaide bihurtu'.

ahaiko iz. *g.er.* h. 1 **ahaideak.** 2 **ahaidetasun.**

ahaire iz. *Zub.* 'doinua'.

ahakar *Sin.* **aharra.**

ahakar egin

ahakarrean

ahakartu, **ahakar(tu)**, **ahakartzen**. *da ad. Sin.* **aharratu.**

ahal 1 iz.: *ahala du hori egiteko.* Era burutuaren ondoan, 'ahal d(ir)en gutzia(k)': *esan ahalak esan dizkiote elkarri; egin ahalak egin dituzte.*

ahala egin: *nire ahala egin dut; bere ahala egiten duena.*

ahala eman

ahal 2, partikula modala, desira adierazten duena: *egingo ahal du!*, *ez ahal da eroriko!*

ahala adlag. 1 (aditzaren era burutuaren ondoan) '-en neurrian': *iritsi ahala eseri dira; platerak atera ahalak husten ziren.* 2 *koka ahala jende sartu zen.*

ahalaz *Lap.* eta *BNaf.* 'ahal den neurrian': *euskara ahalaz garbia darabil; saiatzen dira ahalaz gordetzen lehengo ohiturak; baina horretarako borrokatu behar eta ahalaz denak elkarrekin.*

ahalara adlag. *Zah.*: *handiek nahikara, itipiek ahalara.*

ahalbait* e. al bait.

ahalbide

ahalbideratu, ahalbidera, ahalbideratzen. *du ad. h. ahalbidetu.*

ahalbidetu, ahalbide(tu), ahalbidetzen. *du ad.*

ahaldun iz.: *Batzar Nagusietako ahaldun edo ordezkari* 'apoderado' (Bizkaian) eta 'procurador' (Ara-
ba eta Gipuzkoan) esaten zitzaien.

ahaldundegi* e. aldundi, diputazio.

ahaldundi* e. aldundi, diputazio.

ahaldungai

ahalegar* e. aholagar.

ahalegin *Sin. eginahal.*

ahalegina adlag. 'ahaleginean, ahal den neurrian': *ahalegina moztuta ere, nahiko luzea izango zen.*

ahalegina(k) egin

ahaleginean

ahalegindu, ahalegin(du), ahalegintzen. *da ad.: esaten, (bukatzen, etab.) ahalegindu.*

ahaleginka adlag. *g.er. 'ahaleginak eginez'.*

ahalegintxo iz. 'ahalegin-en txikigarria'.

ahalera *Gram.*

ahalezko

ahalgabe izond. *g.er.*

ahalge* e. ahalke.

ahalgo iz. 'kemena': *adinarekin ahalgoak joan zaizkit.*

ahalguztidun

ahalguztiduntasun

ahalik (eta) 1 adlag.ekin: *ahalik maizen, sarrien, etab. baino hobeto ahalik maizena, ahalik sarriena, etab.*
2 izond.ekin: *ahalik garbiena, osoena, ederrena, etab. 3 ahalik eta goizenik merkatura joan.*

ahal izan, ahal izaten, ahalko / ahal izango: *ekarri ahal izateko; etortzen ahal da; ahal dela; ahal den sai-
lik handiena; ezin konta ahal.*

ahal adina

ahal dinako

ahal beste

ahal bezain

ahal bezainbat

ahal bezala

ahal izate

ahalke iz. *Batez ere Ipar.*

ahalke izan *da ad. Batez ere Ipar.: hartaz ahalke naiz; semearen ahalke dira.*

ahalkearazi, ahalkearaz, ahalkearatzen. *du ad. Ipar.*

ahalkegabe izond. *Ipar. Sin. lotsagabe.*

ahalkegabekeria iz. *Ipar. Sin. lotsagabekeria.*

ahalkegabeki adlag. *Ipar. Sin. lotsagabeki.*

ahalkegabetasun iz. *Ipar. Sin. lotsagabetasun.*

ahalkegabetu, ahalkegabe(tu), ahalkegabetzen. *daldu ad. Ipar. Sin. lotsagabetu.*

ahalkegarri izond. *Ipar. Sin. lotsagarri.*

ahalkeizun

ahalkeizungarri* e. ahalkegarri.

ahalkerazi* e. ahalkearazi.

ahalkeria iz. *Jas. 1 'ahalkea', 2 pl. 'lotsariak'.*

ahalketi izond. *Ipar. Sin. lotsati.*

ahalketsu izond. *Ipar. g.er.*

ahalketu, ahalke(tu), ahalketzen. *daldu ad. Ipar. Sin. lotsatu.*

ahalkor izond. *Ipar. Sin. lotsati, lotsakor, lotsor.*

ahalmen

ahalmetsu izond. *g.g.er. 'ahaltsua'.*

ahalarde iz.: *abokatuari eskura eman zion ahalordea.*

ahalarotako izond. *g.er.*

ahaltasun

ahaltsu

ahaltsutasun iz. *g.er.* 'ahalmena'.

ahamen

ahamenda

ahamenka

ahamenkatu, **ahamenka(tu)**, **ahamenkatzen**. *du ad.*

ahantzarazi, **ahantzaraz**, **ahantzarazten**. *dio ad.*

ahantzi, **ahantz**, **ahanzten**. *daldu ad.*

ahantzgarri iz. 'ahantzarazten duena': *oi hau oinazea, beste guztien ahantzgarria!*

ahanzkor

ahanzmendu iz. *g.er.*

ahanzte

ahantzura

ahapaldi

ahapean* e. **ahopean**.

ahapeka adlag. *Batez ere Ipar.*

ahapeko* e. **ahopeko**.

ahapetik adlag. *Batez ere Ipar.*

aharantza iz. *Zah. Ipar.* 'mintzaera'.

ahardi

ahari

ahari(-)joko *Sin.* **ahari(-)talka**, **ahari(-)topeka**.

ahari(-)talka *Sin.* **ahari(-)joko**, **ahari(-)topeka**.

ahari(-)topeka *Sin.* **ahari(-)joko**, **ahari(-)talka**.

ahariki

ahariko

aharito iz. *Bizk.* 'ahari(ko)a'.

aharra iz. *Sin.* **ahakar**.

aharrari izond. *Ipar.* 'liskartia'.

aharratu, **aharra(tu)**, **aharratzen**. *da ad. Ipar.* 'liskartu'.

aharrausi

aharrausi egin

aharrausika

ahartzartz iz. *Batez ere Zub.* 'aharia'.

ahatara* e. **ahotara**.

ahate

ahatebeltz iz. *Melanitta nigra*.

ahateki

ahatekume

ahatettipi iz. h. **zertzeta**.

ahats izond. *Zah.* 'zikina'.

ahausi* e. **adausi**.

ahazabal* e. **ahozabal**.

ahazgarri

ahazkor

ahazmen iz. *g.er.*

ahazte

ahaztu, **ahazten**. *daldu ad. eta zaio ad.: euskaraz hitz egiten ahaztu zaio; bigarren galderari erantzutea ahaztu zaio.*

ezin ahaztuzko

ahazuri* e. **ahozuri**.

aheri iz. *Zah. g.er.* 'kantu doinua'.

aheria* e. **ahoeri**.

ahetz iz. *Ipar.*

ahi

ahiarazi, **ahiaraz**, **ahiarazten**. *du ad.*

ahikor izond. 'ahitzen dena'.

ahitu, **ahi(tu)**, **ahitzen**. *da ad.* 'agortu, bukatu'.

ahitze

ahizpa

ahizpaorde

ahizpatzako

ahizperdi iz. *Ipar.* eta *Naf.*

aho iz.: *ahotik ezin utzi(zko).*

aho(a) bete: *ahoa bete hortz gelditu edo utzi; aho bete haginekin utzi edo gelditu.*

aho(a) betean: *gezurrik doilorrenak ahoa betean jaurtiz.*

aho(a) beteka

aho(a) beteko

aho(a) betez

aho-artatzaile

aho batez

aho(-)ganga iz. *Ipar.* 'ahosabaia'.

aho(-)korapilo

ahoko soinu

aho-mihi kasu-markaren batekin erabiltzen da, eta pluralean edo mugagabeen: *jendeen aho-mihiek aldatu dute izen zaharra; aho-mihitan erabiltzen dute maiz auzi hori; gizalditik gizaldira aho-mihiz heldua.*

aho(-)soinu

ahotan

ahotan erabili

ahotan hartu

ahotik ahora

ahoz

aho zabalik

aho zabalka

ahoz aho

ahoz behera

ahoz gora

ahozko

aho bateko* e. **ahobatezko.**

ahobatezko

ahobero edo **aho-bero**

ahoberokeria

ahoberritu, **ahoberri**, **ahoberritzen**. *du ad.*

ahobizar

ahoceri iz. 'ahoko eritasuna, bereziki mihian eta inguruetan gertatzen diren zaurixka batzuetan datzana'.

ahogozatu, **ahogoza**, **ahogozatzen**. *du ad.*

ahogozo

ahokada

ahokaleku

ahokatu, **ahoka**, **ahokatzen**. *du ad.*

ahoko iz. 1 *Ipar.* pl. 'hortz, hagin ordezkokak'. 2 'zaldiei-eta ahoan jartzen zaien uhalak'.

aholat *Rhinonemus*, *Ciliata*, *Gaidropsarus* eta *Lepidion* generotako arraina.

aholegar

aholkatu, **aholka**, **aholkatzen**. *du ad.*: *norbaitek norbait zerbait egitera aholkatu; aholkatu zuen Adan hark ere har zezan sagar hartatik. Sin. aholku eman.*

aholku

aholku(-)batzorde: *Euskararen Aholku Batzordea.*

aholku eman

aholkulari

aholkularitza

ahomen 1 iz. 'omena, ospea'.

ahomen 2* e. **ahamen.**

ahopats* e. aupats.
 ahopean
 ahopeko
 ahopildu, ahopil, ahopiltzen. *du* ad.
 ahopilo iz. *Ipar. g.er.* 'ahobizarra'.
 ahoratu, ahora(tu), ahoratzen. 1 *du* ad. 'ahora eraman'. 2 *zaio* ad. 'ahora etorri'.
 ahosabai
 ahoskabe izond. *Fon.*
 ahoskarazi, ahoskaraz, ahoskarazten. *dio* ad.
 ahoskatu, ahoska, ahoskatzen. *du* ad.
 ahoskera
 ahostun izond. *Fon.*
 ahotara
 ahotaraka
 ahots
 ahotz 1
 ahotz 2* e. arotz.
 ahozabal edo aho-zabal izond.
 ahozapi iz. *Sin. ezpainzapi.*
 ahozkatasun
 ahozpez* e. ahuspez.
 ahozpeztu* e. ahuspeztu.
 ahoztegi iz. 'lastategia'.
 ahozuri edo aho-zuri izond. 'mokofina'.

(Euskaltzaindiak, Donostian, 2002ko martxoaren 22an onartua)